

AUTENTICITATEA MATERIALELOR DE REFERINȚĂ ÎN
EXPERTIZA GRAFOSCOPICĂ A TESTAMENTULUI
OLOGRAF

DOI: 10.24193/SUBBIur.68(2023).1.3
Data publicării online: 12.06.2023

Claudia-Laura MOȘOARCĂ, Gheorghe PĂȘESCU, Călin COJOCARU*

Rezumat: Expertiza grafoscopică a testamentului olograf concentrează, din punct de vedere teoretic, o multitudine de aspecte legale și științifice, însă dintre toate acestea, studiul de față se oprește asupra unuia definitiv: autenticitatea materialelor de referință. În legătură cu acesta, întrucât practica nu urmează o direcție unitară, se pun în discuție termenii specifici, responsabilitățile părților, elementele procedurale, etape în examinarea grafoscopică și tipuri de concluzii, toate pe fundalul încă actual al identificării criminalistice a scrisului de mână. Am urmărit, în subsidiar, să diferențiem între identificarea titularului testamentului olograf și cea a persoanei care a scris testamentul olograf, ca problematică esențială în recunoașterea validității acestuia.

Cuvinte-cheie: testament olograf, înscris autentic, înscris oficial, înscris sub semnătură privată, material de referință, scris de mână, semnătură, scripte de

---

* Drd. Claudia-Laura MOȘOARCĂ, expert criminalist autorizat, e-mail: claudia-laura.mosoarca@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0009-0004-3395-8669>; Dr. Gheorghe PAȘESCU, expert criminalist autorizat, e-mail: ghepase@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-9540-1311>; Călin COJOCARU, expert criminalist autorizat, e-mail: cojocarucalin40@yahoo.com, <https://orcid.org/0009-0006-9776-020X>.

comparație, expertiză grafoscopică, scris de referință, identificarea persoanei, expert criminalist autorizat.

AUTHENTICITY OF REFERENCE MATERIALS IN GRAPHOSCOPIC EXPERTISE OF THE HOLOGRAPHIC WILL

Abstract: The graphoscopic expertise of the holographic testament focuses, from a theoretical point of view, a multitude of legal and scientific aspects, but among all of them, the present study focuses on a defining one: the authenticity of the reference materials. In relation to this, since the practice does not follow a unitary direction, the specific terms, the responsibilities of the parties, the procedural elements, stages in the graphoscopic examination and types of conclusions are discussed, all on the still current background of the forensic identification of handwriting. We aimed, in the alternative, to differentiate between the identification of the titular of the holographic will and that of the person who wrote the holographic will, as an essential issue in recognizing its validity

Keywords: holographic will, authentic record, official record, record under private signature, reference material, handwriting, signature, comparison scripts, graphoscopic examination, reference writing, identification of a person, authorized forensic expert.

Cuprins

I.	Introducere	64
II.	Proveniența certă a scriptelor de comparație puse la dispoziție pentru expertiza grafică a testamentului olograf	67
	A. Rolul solicitantului și al expertului.....	67
	B. Aspecte concrete din practica expertizei grafoscopice a testamentului olograf	71
III.	Autenticitatea înscrisului și a scrisului	75
	A. Despre înscrisul autentic și cel oficial.....	75
	B. Semnătura autentică versus scrisul autentic.....	79
	C. C. Obligația solicitantului de a pune la dispoziție <i>înscrisurile autentice de referință</i>	83
IV.	Stabilirea caracterului autentic unitar al scrisurilor și semnăturilor din scriptele de comparație în cadrul expertizei grafice.....	87
	A. Stabilirea provenienței comune.....	88
	B. 2. Stabilirea caracterului autentic.....	89
V.	În absența înscrisurilor de referință autentice.....	94
VI.	Concluzii	96
VII.	Bibliografie.....	98

I. Introducere

În plin secol al informaticii, al realităților virtuale și al corespondenței computaționale, scrisul de mână își menține atributul de expresie personală și organică, cu reflexii de dominație arhaică a universului apropiat al oricărei ființe umane, cu tot ce include aceasta, de la personalitate, statut și familie, până la posesiunea vremelnică a bunurilor. Încă nu a sosit momentul istoric al renunțării definitive la gestul scriptural, la așternerea scriiturii pe hârtie, cu

conștiința faptul că, prin trăsăturile scrisului și ale semnăturii, voința și năzuințele umane primesc o certitudine opozabilă tuturor.

Printr-un testament olograf, titularul său hotărăște ferm și solemn, departe de scena publică, nu doar cine sunt succesori săi legitimi ori ce primesc aceștia, ci însuși modul ideatic în care își exprimă o existență postumă: se asigură că urmașii testamentari îi respectă dorința și principiile, îi urmează regulile ori îndemnurile, îi păstrează amintirea sau agoniseala. Practic, scrierea unui testament este o punere în ordine a ființei pentru neființă. O individualitate își punctează locul în existența moștenitorilor săi, de aceea, un testament olograf fără testator cert identificat pierde solemnitatea și legalitatea înscrise în rândurile sale.

Din acest punct, se conturează o problematică subtilă și încă nesoluționată în plan practic, în domeniul expertizei grafoscopice: cea a autenticității materialelor de referință care pot fi utilizate în examinările comparative cu scrisul și semnătura din cuprinsul testamentului olograf. În legătură directă cu specificul acestor elemente grafice de comparație ce pot fi atribuite testatorului, se conturează particularități de finețe ale formulării concluziilor cu privire la autorul actului de dispoziție testamentară.

Fundamentală în acceptarea documentelor de referință pentru expertiză este posibilitatea de atribuire certă a acestora testatorului, indiferent de datarea lor - dacă sunt anterioare sau posterioare datei testamentului, ori dacă proveniența lor temporală le așază în perioada de tinerețe sau maturitate, la distanță apreciabilă de momentul întocmirii actului solemn, prin care voința persoanei în cauză se transmite succesorilor săi.

Condiția esențială de valabilitate juridică a unui testament olograf, fără de care actul în sine nu poate să-și producă efectele legale, constă în

scrierea în întregime, datarea și semnarea lui exclusiv de către titular¹; totuși, garanția atribuirii acestuia a paternității grafiei, printr-o expertiză grafoscopică, se supune cerinței principale ca materialele de referință să aibă ele însele **caracter autentic**, iar acest lucru s-a demonstrat a fi, în practică, dificil de realizat și supus unor interpretări extrem de variate, care au condus la erori sau chiar la fraude facile.

În acest sens, s-au întâlnit des situații când materialele de referință s-au rezumat la unul-două înscrisuri sub semnătură privată, despre care succesibilii au declarat că au fost scrise de defunct, fiind parte din corespondența personală cu acesta sau fiind găsite după decesul acestuia, în locuință. Considerăm că absența oricărui document **autentic**, care să cuprindă scris și/sau semnătură provenind cert de la titular, poate îngreuna formularea concluziei explicite că defunctul în cauză a întocmit testamentul; o concluzie pozitivă, dacă ea decurge firesc din examinările comparative, poate face referire cel mult la faptul că aceeași persoană a scris și semnat înscrisurile ce fac obiectul cauzei, fără ca atribuirea identității să cadă în sarcina expertului criminalist.

Acesta devine lait-motivul studiului de față: cum se raportează expertul grafic la problema autenticității materialului grafic de referință primit pentru expertiza testamentului olograf și care este însemnătatea înscrisurilor autentice în formularea concluziilor de identificare/excludere a titularului actului de dispoziție în cauză.

Dacă introducerea s-a configurat într-o notă solemnă, potrivit de altfel cu tema în discuție, preferăm să renunțăm la ea în favoarea uneia colocviale, prin care opiniile noastre de practicieni să aibă rezonanță și să

---

¹ Potrivit art. 1041 Cod civil: „Sub sancțiunea nulității absolute, testamentul olograf trebuie scris în întregime, datat și semnat de mâna testatorului.”

determine un feedback mai mult decât necesar, din mediul juridic și, de ce nu, cel civil, indiferent de faptul că materia testamentului olograf s-ar putea epuiza, discret, în deceniile următoare. Până atunci însă, vă propunem o incursiune printr-un adevărat labirint de întrebări și răspunsuri:

- care este rolul solicitantului expertizei grafice a testamentului olograf în punerea la dispoziție a scriptelor de comparație cu proveniență certă?
- care sunt înțelesurile noțiunilor de „înscris autentic” și „înscris oficial”?
- semnătura autentică versus scris autentic;
- cum se stabilește caracterul unitar al scrisurilor și semnăturilor din scriptele de comparație în cadrul expertizei grafice?
- care sunt tipurile de concluzii ce pot fi formulate în raportul de expertiză grafică a testamentului olograf?

II. Proveniența certă a scriptelor de comparație puse la dispoziție pentru expertiza grafică a testamentului olograf

A. Rolul solicitantului și al expertului

Existența unui testament olograf și decesul titularului acestuia declanșează o suită de acțiuni menite, la final, să încheie o succesiune prin care voința testatorului să fie respectată – atunci când, bineînțeles, se demonstrează că testamentul în cauză a fost scris, datat și semnat de acesta.

Expertiza grafică (grafoscopică) se solicită² de notarul public sau de succesibil (de regulă, cel care deține testamentul olograf) ori, în cazurile în care moștenitorii nu cad de acord sau contestă procedura succesorală, se

---

² Deși acest aspect ar fi de interes, abordarea lui s-ar îndepărta semnificativ de subiectul studiului nostru.

dispune de organele judiciare în cadrul unui proces civil sau penal. Indiferent dacă expertul criminalist autorizat este independent (privat) sau oficial (activează în cadrul laboratoarelor criminalistice publice), cade în sarcina sa profesională de a *verifica* dacă solicitantul³ îi pune la dispoziție scripte de comparație care îndeplinesc condițiile calitative și cantitative nu doar pentru examinări grafice comparative optime și complete (scris/semnătură de același tip, din perioade apropiate datei decesului, executate cu instrumente scripturale similare etc.), ci și pentru indicarea (deci, *identificarea*) titularului în cauză ca fiind⁴ autorul testamentului – adică, și scrisul, și semnăturile model de comparație să *poată fi atribuite indubitabil*⁵ persoanei ale cărei nume și prenume apar în document; în această ultimă privință, rolul principal îl joacă beneficiarul expertizei, prin obligația sa de a identifica și obține înscrisuri autentice, după cum se va explica în continuare.

Literatura de specialitate se oprește, la modul general, asupra acestor aspecte.

Cu referire la rolul organelor judiciare în calitate de solicitanți ai unei expertizei grafice, autorii arată:

---

³ Numit și client sau beneficiar.

⁴ Sau nu, în cazul concluziei negative.

⁵ Să aibă proveniență certă, adică să fie executate de titularul testamentului.

„Obținerea modelelor sau a pieselor de comparație este o activitate ce revine în exclusivitate organelor judiciare care dispun expertiza. Astfel, organele judiciare au posibilitatea să constate direct și să certifice autenticitatea probelor de scris, iar părțile sunt chemate să-și exprime punctul de vedere, să recunoască sau să infirme apartenența scrisului sau a semnăturii.”⁶

„Rațiunea adunării materialelor de comparație de către organul care a dispus expertiza constă în aceea că în prealabil este necesar să se stabilească cu certitudine autenticitatea lor, în sensul că într-adevăr înscrisurile au fost executate de către o anumită persoană.”⁷
„Verificarea paternității grafismelor revine organului judiciar și se face prin punerea pieselor respective în discuția părților.”⁸

Se recomandă a se face distincția dintre actele oficiale, care „prezintă garanții mari de autenticitate”⁹, și cele sub semnătură privată, ce prezintă „garanții mai mici în privința autenticității”¹⁰. În privința acestora din urmă, se conturează clar rolul expertului grafic, prin aceea că va examina comparativ toate scriptele de comparație, pentru stabilirea comuniunii de scriptor - pentru a confirma sau infirma, după caz, că probele au fost executate de titularul în cauză.

---

⁶ Petruț CIOBANU, Emilian STANCU, *Criminalistică – Tehnica criminalistică*, Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 337.

⁷ Lucian IONESCU, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Editura Junimea, Iași, 1973, p. 125.

⁸ Adrian FRĂȚILĂ, Gheorghe PĂȘESCU, *Expertiza criminalistică a semnăturii*, Ed Național, București, 1997, p. 105.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

„Menționăm faptul că atunci când o parte din proces contestă un înscris de comparație, acesta trebuie luat în considerare în efectuarea expertizei, instanța stabilind pe bază de probe că actul emană de la titular, iar expertul constată că este scris de persoana care a completat alte înscrisuri acceptate de părți.”¹¹

„Precizăm faptul că există posibilitatea consultării expertului încă din faza obținerii pieselor de comparație, iar în cazuri speciale, aceasta este chiar indicată.”¹²

Se înțelege, așadar, că expertul grafic primește scriptele de referință de la organul judiciar și, dacă există dubii legate de proveniența certă a acestora, trebuie să ajute la lămurirea respectivelor probleme de ordin scriptural, care întotdeauna vor fi coroborate de *probe administrate de solicitant* (instanță, organ de urmărire penală etc), în scopul soluționării controverselor legate de autenticitatea probelor de scris și semnătură atribuite titularului în cauză și utilizate ca modele de comparație.

Cu referire directă la expertiza grafică a testamentului olograf, literatura de specialitate consemnează:

„Scriptele de comparație trebuie să fie documente scrise/semnate de către defunct și care să aibă obligatoriu cel puțin o dată certă. Este bine să se prezinte ca scripte de comparație acte certificate de către o autoritate, acte autentice sau orice alte documente din care să rezulte

---

¹¹ Petruț CIOBANU, Emilian STANCU, *Criminalistică...*, p. 337.

¹² Idem, p. 338.

neîndoielnic faptul că au în conținut scrisul sau semnătura testatorului.”¹³

„Se înțelege că, pentru a fi operante, piesele de comparație trebuie să aparțină în mod cert testatorului. Procurarea unor astfel de materiale nu este întotdeauna o chestiune ușoară (...).”¹⁴

Suntem în deplin de acord cu aceste afirmații. Totuși, cooperarea bună dintre solicitant și expertul grafic, în căutarea și descoperirea materialelor de referință optime, s-a dovedit întotdeauna de succes, în pofida obstacolelor inerente activității juridice sau judiciare.

B. Aspecte concrete din practica expertizei grafoscopice a testamentului olograf

Practica expertizei grafoscopice în materia testamentului olograf ne-a înfățișat situații din cele mai diverse, cazuri mai mult sau mai puțin spectaculoase, dar cu implicații colaterale mari pentru acceptarea în procedura de succesiune a actului de dispoziție scris de mână. Nu includem aici diversitatea modalităților de falsificare, întrucât acest subiect ocupă un alt palier deosebit de actual al expertizei grafoscopice. Prezentăm, pentru început, trei situații reale distincte, cel mai des întâlnite și care vor direcționa explicațiile teoretice ale studiului de față.

Prima este cea a unui testament olograf având ca titular un intelectual văduv în vârstă de 90 de ani, care își lasă averea unui prieten apropiat, în grija căruia s-a aflat în ultimii ani ai vieții. Întrucât avea o vârstă înaintată și pentru că existau moștenitori legali, persoana în cauză a fost de acord să fie întocmit

---

¹³ Daniela NEGRILĂ, *Testamentul în noul Cod civil – Studii teoretice și practice*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 144.

¹⁴ Adrian FRĂȚILĂ, Arin PĂȘESCU, Andreea Diana VASILESCU, *Expertiza testamentară*, Ed. Colosseum, București, 1995, p. 46.

un testament autentic, însă pentru aceasta trebuia să se pună la dispoziție un certificat medico-legal psihiatric.

Între momentul eliberării certificatului în cauză și cel al prezentării la notar, titularul decedază, lăsând însă un testament olograf, cu aceeași precauție cu care întocmise, decenii înainte, alte trei testamente olografe în favoarea soției sale. Datorită modului scrupulos în care testatorul își „administrase” viața, s-a constituit ca material de referință pentru expertiza grafoscopică a testamentului un cumul relevant de înscrisuri autentice și sub semnătură privată: acte autentificate notarial, notițe personale, trei testamente olografe cu datare anterioară, contracte diverse, probe de scris și semnătură date în fața comisiei de medicină-legală psihiatrică cu ocazia examinării.

Este clar, expertiza grafică s-a finalizat cu o concluzie pozitivă de identificare, pe baza similitudinilor caracteristicilor grafice generale și individuale ale scrisurilor comparate.

În cel de-al doilea caz, deși cu o istorie personală asemănătoare, titularul văduv lasă moștenire, alături de imobilul în care locuia, și o situație mai complicată: cel care îl avea în îngrijire deține de la defunct doar trei înscrisuri sub semnătură privată (notițe scurte, două cu semnătură literală), în afară de testamentul olograf. Punerea suplimentară la dispoziție¹⁵ pentru expertiza grafică a unor documente bancare, cu specimen de semnătură, a făcut posibilă stabilirea autenticității semnăturilor literale și a grafiei din înscrisurile private sus-menționate, fiind apoi posibilă examinarea grafică comparativă cu scrisul și semnătura din testament, pentru identificarea autorului comun, în speță titularul, prin concluzie certă.

---

¹⁵ La solicitarea expertului criminalist.

În această situație, etapa examinării separate a materialului comparativ a fost una complexă, cuprinzând o demonstrație amplă a comuniunii de autor grafic între semnăturile literale din scriptele de comparație, precum și între acestea și scrisul din actele sub semnătură privată.

Ultimul caz exemplificativ se referă la un testament olograf pentru care au fost utilizate ca documente de referință doar câteva înscrisuri sub semnătură privată: o carte poștală datată cu 30 de ani înaintea decesului titularului, o agendă cu câteva însemnări, două cereri scrise de mână. Au absentat documente autentice, oficiale, pe baza cărora să fie poată fi confirmată autenticitatea grafiei din actele personale ale defunctei.

Drept urmare, concluzia certă formulată a făcut referire doar la faptul că scrisul și semnătura din testament au fost executate de persoana ale cărei scris și semnături sunt cuprinse în scriptele de comparație, fără a se atribui identitatea titularului (testatoarei).

Asistăm, așadar, la situații curente evident problematice. Expertul criminalist nu poate, în absența oricăror probe cert autentice de scris și semnătură de referință, doar pe baza unor înscrisuri sub semnătură privată pe numele titularului, să concluzioneze că cel care a semnat testamentul l-a și scris, sau că cel care scris și semnat testamentul este chiar titularul, căci nu deține niciun argument de ordin științific pe baza căruia să considere imposibilă sau improbabilă situația în care o altă persoană, nu titularul, a scris și/sau semnat acele *înscrișuri personale, considerate scripte de comparație*. Sau, mai corect exprimat, el nu are dreptul să prezume la modul absolut că înscrisurile sub semnătură privată au fost scrise și semnate de titularul avut în discuție.

Literatura de specialitate amintește, desigur, astfel de cazuri – de ex, persoana care avea în îngrijire titularul a scris testamentul, acesta din urmă

doar semnând literal; la dispoziția expertului criminalist au fost puse înscrisuri sub semnătură privată pe numele titularului, cu datări diferite, însă scrisurile și semnăturile literale din cuprinsul lor indicau execuția de către doi autori diferiți – titularul, care de fapt semnase și la finalul textului testamentului, și un alt scriptor care scrisese atât unele cereri pe numele titularului, cât și textul propriu-zis al testamentului, încercând să imite o grafie afectată de bătrânețe.¹⁶

În concluzie, conform conduitei profesionale, expertul criminalist trebuie să răspundă la problemele de ordin tehnic și științific, nu la cele de ordin juridic, sau chiar la provocări de ordin moral, iar prin opiniile formulate nu trebuie să constate mai mult decât poate demonstra. Așadar, se impune reiterat faptul că intră în sarcina și responsabilitatea solicitantului expertizei grafoscopice punerea la dispoziție a scriptelor de comparație cu scris și semnături autentice ale titularului, sau a stabilirii pe bază de *probe*, altele decât o expertiză grafică, că înscrisul de referință emană de la titular: de ex. situația în care moștenitorii legali recunosc¹⁷ un act sub semnătură privată ca fiind scris de către titularul testamentului, astfel că notarul (ori instanța de judecată) va fi în măsură să coroboreze ulterior concluzia din expertiză (care indică doar autorul comun și nu persoana titularului) cu declarațiile părților¹⁸, urmând să procedeze just la soluționarea cauzei.

---

¹⁶ Adrian FRĂȚILĂ, *Expertiza criminalistică a scrisurilor dezorganizate*, Editura Continent XXI, București, 2002, pp. 114-122.

¹⁷ Prin declarație notarială.

¹⁸ Credem că această situație poate economisi timp și efort, însă nu e general aplicabilă. Reluăm enunțul din secțiunea II, în care exprimăm convingerea că există suficiente acte autentice pe care o persoană le semnează/scrie în decursul vieții, și care pot fi obținute din arhive, de orice fel ar fi acestea.

III. Autenticitatea înscrisului și a scrisului¹⁹

A. Despre înscrisul autentic și cel oficial

Din acest punct, putem iniția analiza cu privire la autenticitatea materialelor de referință pentru expertiza grafoscopică a testamentului olograf. Ce înseamnă astfel de înscrisuri autentice? Care este definiția lor, cine le garantează autenticitatea? Trebuie să fie autentic înscrisul sau grafia/semnătura? Dacă înscrisul nu e autentic, scrierea poate fi? Sau, un înscris autentic poate să nu cuprindă o grafie autentică? Iată multe întrebări care apar în legătură cu tema de discuție și răspunsurile pe care le putem oferi nu sunt, cum se va vedea, absolut lămuritoare, lăsând loc unor dezbateri profesionale.

Pentru început, spunem simplu că adjectivul *autentic* presupune atributul de a fi „recunoscut ca propriu unui autor”²⁰, iar dacă se referă la un act, atunci că este „întocmit cu toate formele legale”. Se înțelege clar că *scrisul se consideră autentic atunci când este executat de titularul său*, mai precis, de persoana căreia i se poate atribui în mod cert ca fiind cea care l-a deșchis în cuprinsul unui document; în cazul testamentului olograf, aceasta nu poate fi decât testatorul însuși, nu o altă persoană, cu o identitate distinctă. Similar, în cazul materialelor de referință, oricare ar fi acestea, trebuie să existe garanția că și scrisul, și semnătura sunt autentice și emană de la același titular,

---

¹⁹ Pentru acest titlu generic de secțiune, vom include în scrisul de mână (grafie) și semnătura, ca variantă a scrisului. De multe ori, semnătura are compoziție literală, redând în totalitatea sau în parte numele și prenumele titularului. Totuși, pe parcurs, se va sublinia diferența dintre scris și semnătură, cu referire la caracterul autentic al acestora în cuprinsul scriptelor de comparație.

²⁰ Potrivit <https://dexonline.ro/definitie/autentic/definitii>.

testatorul, pentru ca expertul criminalist să poată, în urma comparării grafiilor, să constate fără dubiu comuniunea de autor grafic.

Dar ce documente, ca scripte de comparație, asigură că grafia sau semnătura din cuprinsul lor este cea a titularului în cauză? Evident, considerăm că doar *înscrierile autentice, a căror întocmire se face în baza legii, de către autoritățile publice competente*. Două texte de lege se completează reciproc în această materie: art. 269 din Codul de procedură civilă și art. 176 alin. (2) din Codul penal.

Primul articol aduce explicațiile detaliate:

„Art. 269 Noțiune (1) *Înscrierul autentic* este înscrierul întocmit sau, după caz, primit și autentificat de o autoritate publică, de notarul public sau de către o altă persoană investită de stat cu autoritate publică, în forma și condițiile stabilite de lege. Autenticitatea înscrierului se referă la stabilirea identității părților, exprimarea consimțământului acestora cu privire la conținut, semnătura acestora și data înscrierului. (2) Este, de asemenea, autentic orice alt înscrier emis de către o autoritate publică și căruia legea îi conferă acest caracter.”

Claritatea textului de lege ne determină să subliniem doar că, în cazul actelor întocmite de autoritățile publice într-o formă solemnă, se prezumă²¹, așadar, autenticitatea semnăturii părții, funcționarul public trebuind să se asigure că titularul iscălește în fața lui.

Spre deosebire de Codul de procedură civilă, Codul penal prevede, la art. 178 alin. (2), definiția *înscrierului oficial*:

---

²¹ Articolul 270 Cod procedură civilă – „Putere doveditoare (1) *Înscrierul autentic* face deplină dovadă, față de orice persoană, până la declararea sa ca fals, cu privire la constatările făcute personal de către cel care a autentificat înscrierul, în condițiile legii.”

„Înscris oficial este orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176²² ori de la persoana prevăzută în art. 175²³ alin. (2) sau care aparține unor asemenea persoane”.

Fără îndoială, putem afirma că, în domeniul grafoscopiei, **actul autentic este și unul oficial, pentru care un funcționar public își asumă răspunderea că are conținutul prevăzut de lege și că doar semnătura dată pentru numele titularului este autentică, adică executată de acesta** (partea în cauză). O excepție evidentă de la această definiție o înregistrează orice document oficial prin care titularului i se ridică probe de scris și semnătură, întrucât chiar întocmirea actului respectiv se face în scopul probării provenienței certe a unui tip de scriere/semnătură - de exemplu, un proces-verbal de ridicare de probe de scris al organului de urmărire penală, încheiere de ședință, certificat medico-legal psihiatric etc.

---

²² Art. 176 C.pen.: „Prin termenul public se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică.”

²³ Art. 175 C.pen.: (1) Funcționar public, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia. (2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.”

A se vedea și: Decizie de admitere: HP nr. 13/2020, publicată în Monitorul Oficial nr. 721 din 11 august 2020; Decizie de admitere: HP nr. 18/2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 545 din 11 iulie 2017.

În concluzie, pentru scriptele de comparație constând în înscrisuri autentice pe numele titularului testamentului olograf, expertul criminalist prezumă, până la proba contrară, că acesta le-a semnat. Și dacă revedem textele de lege, înțelegem nu doar că relevanța acestor documente este foarte mare, decisivă prin prezumția autenticității într-o expertiză grafoscopică, ci și că *diversitatea lor contestă evident orice afirmație a solicitantului cu privire la o imposibilitate de a pune la dispoziția expertului criminalist mai multe înscrisuri autentice ca probe de referință pentru expertiza grafoscopică a unui testament olograf.*

Convingerea exprimată anterior se bazează pe faptul evident că o persoană, în decursul vieții sale în care a fost membră a societății, parte a unei comunități și a acumulat bunuri care pot fi transmise prin testament, este titulara multor înscrisuri autentice. Ca exemple din cele mai simple pot fi: documente de identitate, cereri pentru eliberarea documentelor de identitate, registre de stare civilă, acte notariale²⁴, documente bancare cu specimene de semnături, declarații date în fața organelor judiciare²⁵ etc.

În acest punct, s-ar putea ca, aparent, problematica de față să se complice dacă formulăm un nou set de întrebări: orice înscris oficial este și autentic? semnătura titularului din orice înscris oficial se prezumă autentică? semnătura titularului dintr-o cerere depusă și înregistrată la o autoritate publică o putem considera autentică? semnătura beneficiarului dintr-un contract încheiat cu o societate care prestează servicii de utilități publice este sau nu autentică?

Nu suntem în măsură să formulăm aici răspunsuri complete cu privire la interdependența noțiunilor de *autentic* și *oficial* relative la înscrisuri, căci

---

²⁴ Care sunt, indiscutabil, de o mare diversitate.

²⁵ Declarații de martor, de parte vătămată, suspect, inculpat, procese-verbale etc.

cea ce interesează în expertiza grafoscopică a testamentului olograf este prezumția autenticității semnăturii (și a scrisului, când se impune), iar ea apare *doar* în cazul înscrisurilor autentice: de aceea, considerăm că nu intră în această categorie actul care nu a fost întocmit de către un funcționar public într-o formă solemnă, în care s-a asigurat verificarea identității părții și semnarea de către aceasta. Și afirmăm acest lucru martori fiind, în decursul anilor, la numeroase situații grăitoare, în care altă persoană decât titularul a semnat acte considerate oficiale²⁶ în numele acestuia, cu consimțământului lui – soț/soție, membru al familiei, vecin, coleg ori altă persoană de încredere. Iar în sprijinul opiniei exprimate de față vin și cele formulate²⁷ de doctrina penală, în care contradictorialitatea relativă la definițiile noțiunilor de „oficial” și „funcționar public asimilat” ar impune o reformulare precisă a sferei de aplicabilitate.

Toate aceste diferențieri de nuanță privind tipul înscrisului nu sunt de natură a subestima valoarea oricărui document care nu se înscrie în sfera definiției mai sus enunțate, ci au menirea doar de a accentua ideea că *expertul grafic trebuie să dea dovadă de precauție în atribuirea unei identități reale și valide persoanei al cărei scris/semnătură face obiectul lucrării sale științifice.*

B. Semnătura autentică versus scrisul autentic

Un aspect subsidiar, însă foarte important și uneori generator de mari complicații în practică, se referă la *distincția dintre autenticitatea semnăturii*

---

²⁶ Ex. cereri, registre, reclamații, chitanțe, taloane pensie etc.

²⁷ Florina SUCIU, „Falsul material în înscrisuri oficiale”, în revista *Penalmente relevant* nr.1/2022, pp. 39-41, <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2022/08/3.pdf>, accesat în 05.08.2022.

titularului și autenticitatea scrisului de mână al acestuia din actele autentice: dacă prezumția operează, conform legii, pentru semnătura titularului, acest lucru nu este valabil și în cazul grafiei din cuprinsul documentului în cauză, aceasta putând aparține unei alte persoane. Ca exemplu clasic și des întâlnit putem da situația cererilor pentru eliberarea actelor de identitate, unde se permite ca rubricile să fie completate de o altă persoană decât titularul, însă semnarea de către titular se face obligatoriu în fața funcționarului de la serviciu de evidență a populației. Așadar, în afara împrejurărilor când expertul grafic poate constata că semnătura literală²⁸ și scrisul de mână din rubricile cererii în cauză formează un tablou scriptural unic și, deci, grafia poate fi atribuită și ea titularului, scrisul de mână din acest tip de document oficial (și autentic) *nu se prezumă autentic* și el va trebui comparat cu scris din alte acte autentice/oficiale și chiar neoficiale, pentru a i se stabili caracterul autentic.

Totuși, considerăm că există situații concrete în care expertul grafic este în măsură să considere scrisul de mână (cursiv, caligrafic sau cu majuscule, de tipar) dintr-un document autentic ca fiind executat de către titular, cu excepția cazurilor deja amintite, în care prin actul în sine se ridică expres probe de scris de către funcționarul public sau persoana asimilată acestuia, conform legii.

Prima este cea a înscrisurilor unde, la poziția rezervată semnăturii titularului, acesta își scrie numele și prenumele, benevol sau la solicitarea expresă a reprezentantului autorității publice, iar apoi semnează; adevărat, succesiunea acestor operații scripturale poate fi și inversată, însă relevant este

---

²⁸ Care constă în scrierea numelui și/sau prenumelui, cu litere cursive, caligrafice ori tipografice.

ca scrierea și semnătura alăturată să poată fi considerate „corp comun”, atât prin localizare, cât și prin raportare la conținutul actului.

De ex, mulți notari solicită părții să-și scrie numele în clar, apoi să se semneze. Sau, în cuprinsul unei declarații de martor tehnoredactate, organul de urmărire penală îi indică martorului să-și scrie și numele, și prenumele, înainte de a semna.

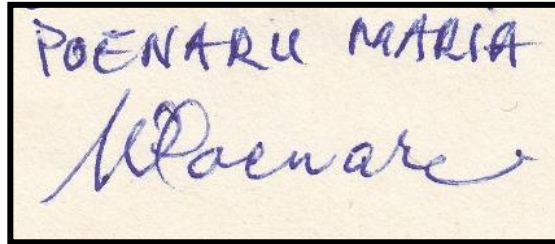

Figura 1. Semnătură și scris corespondent din înscris autentic.

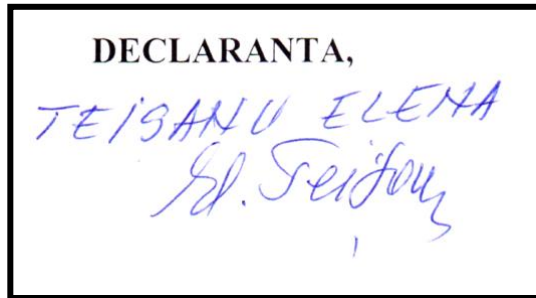
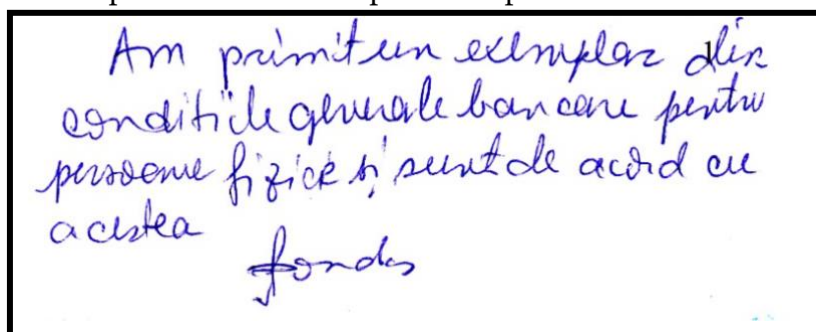

Figura 2. Semnătură și scris corespondent din înscris autentic.

Există documente oficiale care cuprind texte scrise de mână, mai mult sau mai puțin cuprinzătoare, prin care titularul își asumă, folosind exprimări la persoana I singular, că a făcut declarații complete ori alte acțiuni specifice. În asemenea situații, se poate considera că funcționarul public a cerut părții în cauză asemenea completări olografe, ori că a acceptat ca titularul să scrie de mână mențiuni suplimentare, garantând că ele sunt autentice. De ex, formula de încheiere a unei declarații dată în fața organului judiciar – „Atât

declar, susțin și semnez, azi....”. Bineînțeles, astfel de texte scrise de mână trebuie să fie integrate firească în conținutul înscrisului oficial, căci orice suspiciune a expertului grafic, și nu numai a lui, privind o posibilă adăugire²⁹ poate înlătura posibilitatea de acceptare a respectivelor scrisuri ca autentice.

Am primit un exemplar din
condițiile generale bancare pentru
persoane fizice și sunt de acord cu
acestea
fondos

Figura 3. Semnătură și scris corespondent din cuprinsul unui act bancar.

Specimenele de scris, mai des întâlnite în documentele bancare, se prezumă ca fiind executate de titular, chiar dacă ele nu apar denumite astfel în concret și vin în rubrici corespondente celei de semnătură, în cuprinsul aceleiași înscris oficial (denumit, deseori, „Specimen de semnătură”). Nu le includem în categoria probelor de scris propriu-zise, întrucât aceste specimene de scris nu sunt repetitive, ori respectă anumite condiții de execuție³⁰, ci presupun scrierea de către titular a numelui și prenumelui într-o rubrică dedicată.

---

²⁹ De ex, într-un document oficial, original sau copie, mențiunile cursive sunt localizate în afara textului complet.

³⁰ O poziție anume de scriere, un tip de instrument scriptural etc.

În concluzie, semnătura dată pentru numele titularului dintr-un înscris autentic și, în cazurile bine determinate, scrisul de mână corespondent se bucură de garanția autenticității, până la proba contrară³¹.

C. C. Obligația solicitantului de a pune la dispoziție înscrisurile autentice de referință

Dacă anterior se lua în discuție, la modul general, proveniența certă a scriptelor de referință, este acum momentul să accentuăm că acest lucru presupune interpretarea corectă a textelor de lege, care se restrâng, în final, la termenul de *înscris autentic*.

Titlul acestei subsecțiuni are conotații multiple: în primul rând, reiterează faptul că solicitantul are obligația asigurării materialului de comparație pentru expertiza grafică a testamentului olograf; în al doilea rând, se referă la faptul că, pentru o concluzie de identificare sau excludere a *titularului* ca autor al testamentului, sunt absolut necesare înscrisuri autentice care să garanteze autenticitatea semnăturii și, după caz, a scrisului acestuia, în caz contrar expertul criminalist fiind în situația de a formula o concluzie pozitivă sau negativă de comuniune de autor grafic.

---

³¹ Deși considerăm că acestea sunt situații de excepție, posibila lor existență trebuie avută în vedere. Părțile pot indica alte documente de referință autentice cu semnătură și scris ale titularului, solicitând organului judiciar efectuarea unei expertize grafoscopice, care să stabilească dacă grafiile (scris/semnătură) dintr-un anume înscris autentic contestat au fost sau nu executate de titularul în cauză. Ori, în situația în care expertul criminalist dispune, ca probe de referință pentru expertiza grafică a unui testament, de mai multe înscrisuri autentice și constată că unele semnături ori scrisuri din cuprinsul lor nu sunt executate de titularul indicat, va face demonstrația acestui fapt în cuprinsul expertizei grafoscopice (cum se va vedea în continuare, examinarea materialului comparativ va presupune stabilirea provenienței comune și a caracterului autentic al probelor de referință) și va formula o concluzie suplimentară, separat de răspunsul final la obiectivul stabilit de solicitant.

În niciun caz nu recomandăm respingerea efectuării unei expertize grafice în absența înscrisurilor de referință autentice, întrucât există situații când este posibil ca solicitantul să nu fie în măsură să le obțină pentru a le pune la dispoziție criminalistului. *Esențial este ca expertul grafic să îi aducă la cunoștință importanța obținerii unor astfel de documente și să îi explice consecințele utilizării exclusive în expertiză a scriptelor de comparație neautentice.*

Pe cât de simplu și practic se arată enunțul „expertul criminalist lucrează cu materialul clientului”, părând în acest mod a ridica orice responsabilitate de pe umerii celui dintâi, dar și asigurând rapiditate în surmontarea procedurilor de dispunere și efectuare a expertizei grafice a unui testament olograf, o astfel de abordare nu își are locul. Interesul legitim al tuturor celor implicați trebuie să fie unul central, iar acțiunile lor să concorde: expertul să-i explice solicitantului că este nevoie de înscrisuri autentice pentru examinările comparative și de unde ori cum să le obțină, beneficiarul să acorde timp căutării și dobândirii actelor în cauză, iar amândoi să cadă de acord în privința efectelor posibile ale absenței documentelor autentice.

Așa cum deja am precizat, solicitantul are obligația de a pune la dispoziție înscrisuri autentice, obținându-le de la succesibilii/părțile care le au în posesie sau de la autoritățile publice care le dețin în arhive/depozite. Optim ar fi ca documentele respective să fie înaintate expertului *în original*³²,

---

³² În accepțiunea generală, „original” presupune primul exemplar al unui document, iar în cazul scrisului și semnăturii, impune ca acestea să fie depuse de autorul lor direct pe un suport oarecare, cu ajutorul unui oarecare instrument scriptural – nu doar hârtie și stilou, materialele în cauză pot fi diverse.

însă opinăm că, dacă întrunesc condițiile de calitate, copiile³³ conforme cu originalul pot constitui un material comparativ relevant. Sau, atunci când se impune, recomandăm ca solicitatul să facă demersurile necesare pentru ca expertul să poată examina în original înscrisul autentic, fără a se proceda la ridicarea lui din arhivă/autoritatea publică deținătoare.

„În cazul în care piesele de comparație constau atât în acte originale, ce prezintă garanții de autenticitate, cât și în reproduceri, se va putea verifica dacă acestea au un autor comun și în caz afirmativ, exemplarele copie vor fi considerate ca operante.”³⁴

Notasem, anterior, că mai multe acte autentice diferite ar trebui să fie puse la dispoziție ca material de referință, enunțare care presupune explicații justificative detaliate.

Examinarea comparativă a semnăturilor și scrisurilor atribuite titularului³⁵ din respectivele documente autentice permite stabilirea comuniunii de autor și confirmarea identității acestuia; totodată, se asigură validitatea prezumției de autenticitate a semnăturilor și, dacă este cazul, și a scrisului, eliminând posibilitatea existenței unei fraude, care, probată ulterior, ar putea să conducă la erori grave de identificare. Avem aici în vedere mai cu seamă situațiile în care materialul de referință este unul sumar.

---

³³ Utilizarea copiilor documentelor (fotocopii sau copii prin intermediul hârtiei copiative/indigo) în expertiza grafoscopică constituie o practică actuală agreată atât de experții criminaliști autorizați independenți, cât și de cei oficiali din laboratoarele publice ale M.A.I. Fără a intra în detalii ce nu țin de esența acestui articol, trebuie precizat că *Manualul de bune practici pentru expertiza criminalistică a scrisului de mână* al ENFSI (Rețeaua Europeană a Institutelor Naționale de Criminalistică), în formă revizuită (<https://enfsi.eu/wp-content/uploads/2022/07/BPM-Handwriting-%E2%80%94-Edition-3.pdf>) prevede că scrisul/semnăturile pot fi examinate în forma lor originală sau în copie („non-original”).

³⁴ Adrian FRĂȚILĂ, Gheorghe PĂȘESCU, *Expertiza...*, p. 106.

³⁵ În cazul de față, titularul testamentului.

De exemplu, în cazul unui fals de identitate, domnul X semnează un act autentic în locul titularului de drept, în speță testatorul Z, iar utilizarea exclusivă³⁶ a respectivului înscris oficial ca referință va determina doar concluzii greșite din prisma identificării: fie o concluzie pozitivă, prin atribuirea lui X (care a falsificat alte 2-3 scripte de comparație puse la dispoziție pentru expertiza grafică) a paternității testamentului olograf întocmit în fals pe numele lui Z, fie o concluzie negativă, dacă testamentul a fost realmente scris și semnat de Z, însă probele de comparație pe numele lui testatorului Z cuprind în fapt scris și semnătură ale lui X (în situația în care acesta scria și semna frecvent în numele lui Z – exemplu, cereri la administrația de proprietari, scrisori etc). Deși astfel de exemple par, la descriere, ieșite din comun, practica ne-a demonstrat în nenumărate rânduri că situațiile reale sunt surprinzătoare prin ineditul lor și pot chiar depăși ipotezele imaginate.

Totuși, pentru a înlătura orice exigențe nejustificate și ineficiente, expertul criminalist trebuie să evalueze obiectiv fiecare caz în parte și să aprecieze cu profesionalism și obiectivitate dacă utilizarea unui singur document autentic este adecvată: când, pe lângă o cerere de eliberare a cărții de identitate a titularului testamentului, se dispune de o suită amplă de înscrisuri oficiale (ex, cerere de concediu, plângere etc) și/ori de documente personale, sub semnătură privată, bogate și relevante ca proveniență și conținut grafic.

Așadar, semnificația *înscrisului autentic* în fondul expertizei grafice a testamentului olograf se conturează clar în secțiunile de față, iar esența ei este aceasta: autenticitatea documentului de referință determină proveniența

---

³⁶ Utilizare ca unic înscris autentic – exemplu, o cerere de eliberare a actului de identitate; poate fi folosit alături de alte acte neoficiale, sub semnătură privată, scrise și semnate tot de X.

certă a semnăturii și a scrisului titularului, fără de care nu se poate atribui testatorului identitatea acestuia.

Pledăm, din acest motiv, pentru folosirea termenilor de *înscrisuri autentice și înscrisuri neautentice*, în categoria din urmă fiind integrate, alături de înscrisurile sub semnătură privată, și cele oficiale fără caracter autentic.

IV. Stabilirea caracterului autentic unitar al scrisurilor și semnăturilor din scriptele de comparație în cadrul expertizei grafice

Pentru solicitantul expertizei grafice este dificil, de multe ori, să obțină actelor autentice care să conțină unanim semnături și scris ale titularului. Activitatea științifică a expertul criminalist va juca rolul fundamental în stabilirea (sau nu) a *caracterului autentic* al scrisurilor și semnăturilor din scriptele de comparație, ca de altfel, al tuturor grafiilor și semnăturilor examinate în cadrul acestui tip de expertiză criminalistică. Această etapă din cercetarea grafoscopică, de a examina separat și comparativ toate materialele de referință (autentice și neautentice), seamănă întrucâtva chiar cu o expertiză în sine, depășind uneori ca dificultate analiza comparativă a scrisului/scrisurilor și semnăturii/semnăturilor din testament cu cele de comparație; și pare firesc acest lucru, dacă ne gândim că această „expertiză din expertiză” este garantul identificării/excluderii³⁷ certe a autorului testamentului în persoana titularului său.

---

³⁷ Faptul că semnăturile și scrisurile de referință sunt ale titularului testamentului nu înseamnă că acesta a executat scrisul și semnăturile din testament...De multe ori, expertul criminalist are ocazia de a constata contrafacerea scrisului și semnăturilor din cuprinsul unui testament, dar acest lucru face obiectul examinărilor grafice ulterioare din cadrul expertizei grafoscopice.

Într-un cadru explicativ clar și concis, se pot trasa linii directe ale acestei etape de cercetare grafoscopică a înscrisurilor de referință, care pot fi parcurse în manieră proprie de fiecare expert grafoscop.

A. Stabilirea provenienței comune

În primul rând, se examinează separat și comparativ toate semnăturile indicate de comparație pentru titularul în cauză și se stabilește dacă au fost sau nu executate de către un același autor, ulterior fiind parcurs același proces pentru scrisurile de referință – putem afirma că această fază a cercetării asigură certitudinea existenței scriptorului unic atât pentru iscălituri, cât și, separat, pentru scris, fără a lua în considerare autenticitatea, adică atribuirea lor certă titularului în cauză (aici, titularul testamentului). Uneori, se dovedește că scrisurile de referință, mai rar semnăturile, denotă clar automatisme scripturale ale unor autori diferiți, iar acest aspect este determinat de tipurile diverse de înscrisuri existente pe numele titularului testamentului, de regulă cele sub semnătură privată, și reclamă, cum s-a arătat, precauție majoră în examinarea lor.

Dacă semnăturile de referință sunt literale și pot face obiectul unei comparații grafice pertinente cu scrisurile de referință (adică, configurația lor să fie similară – caligrafice, cursive sau tipografice), atunci se poate deja contura un tablou scriptural unitar și complet, în sensul în care expertul criminalist stabilește dacă autorul semnăturilor de referință este și cel al scrisurilor de comparație. Bineînțeles că acest fapt – existența scriptorului unic – nu oferă nici siguranța posibilă identificării ulterioare a testatorului (autorului testamentului), nici nu reprezintă, sub nicio formă, garanția autenticității scrisului și semnăturii de referință a titularului, al cărui nume apare în testament. În concluzie, în această fază expertul criminalist se

pronunță doar asupra provenienței comune a scrisurilor și semnăturilor indicate drept comparație.

B. 2. Stabilirea caracterului autentic

Urmează, în mod obligatoriu, stabilirea caracterului autentic al grafiei și iscăliturilor de referință, prin apelul direct la prezumția de autenticitate conferită de înscrisurile autentice, evident, cu aplicabilitate doar la cazurile în care acestea se pun la dispoziția expertului grafoscop, alături de alte documente întocmite pe același nume de titular (neautentice – oficiale ori neoficiale, sub semnătură privată).

Se conturează, așadar, situații diferite pentru etapa de examinare a materialului comparativ:

a) dacă înscrisurile autentice conțin semnături și scris, iar proveniența comună este indubitabilă, acestea se consideră cert autentice și se pot atribui titularului;

Figura 4. Semnături de referință ale titularului T.E. din înscrisuri autentice - acte bancare și act notarial.

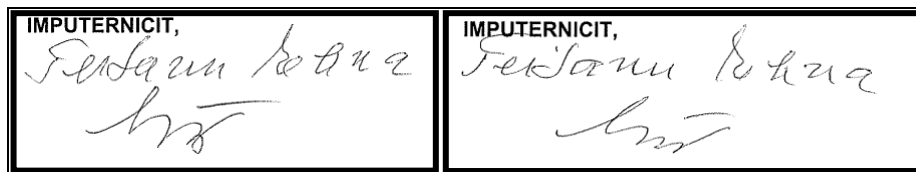

Figura 5. Scris cursiv de referință al titularii T.E. din înscrisuri autentice (acte notariale)³⁸.

b) dacă înscrisurile autentice conțin doar semnături, iar acestea sunt literale și fac parte din același tablou scriptural unitar cu scrisul de referință din alte documente fără caracter autentic (cum s-a demonstrat în prima etapă), atunci toate vor fi considerate autentice, adică execuția lor poate fi atribuită titularului testamentului;

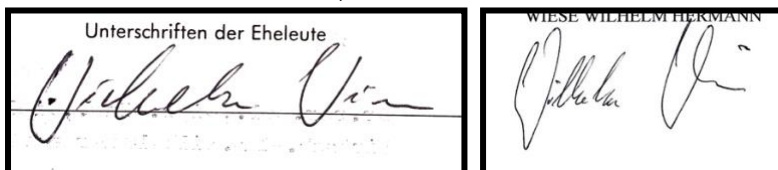

Figura 6. Semnături de referință ale titularului W.W. din două înscrisuri autentice.

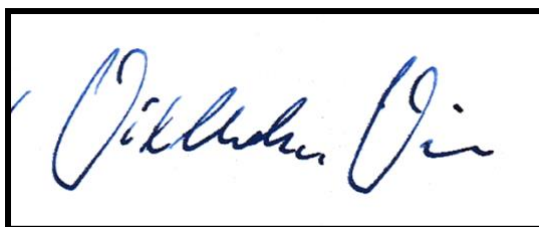

Figura 7. Semnătură de referință a titularului W.W. din înscris sub semnătură privată.

³⁸ Se observă scrierea numelui și a prenumelui anterior execuției semnăturii, probabil la indicația notarului.

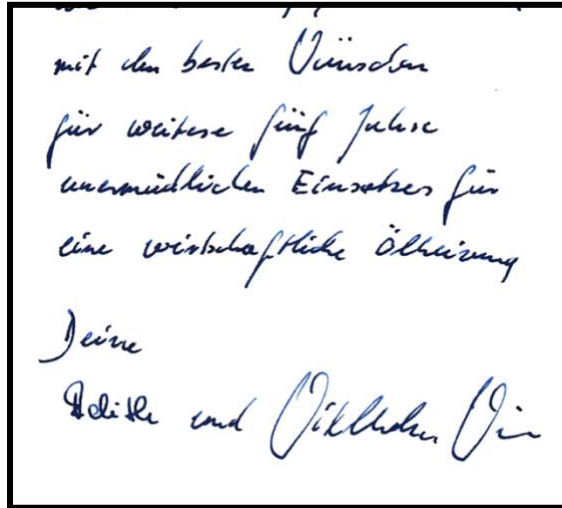

Figura 8. Grafie și iscălitură din înscris sub semnătură privată, indicate de referință pentru titularul W.W.

c) dacă între semnăturile neliterale autentice ale titularului și scrisul de referință din documente neautentice nu se poate demonstra o legătură grafică indisolubilă, în sensul existenței unor automatisme grafice comune, specifice unui singur autor (ex.³⁹ mișcări scripturale individualizante ori idiotisme grafice sub forma unor elemente auxiliare/accesorii), scrisului de referință în cauză nu i se poate acorda prezumția autenticității și, ca atare, expertului nu i se poate cere să atribuie cert identitatea titularului indicat (cu privire la cuprinsul textului și data testamentului olograf).

---

³⁹ Exemplele nu au caracter exhaustiv.

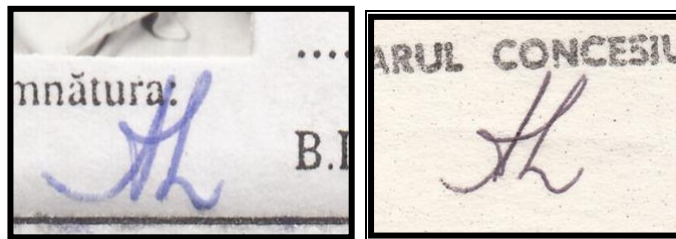

Figura 9. Semnături de referință ale titularului L.A. din înscrisuri autentice (act de identitate și act notarial).

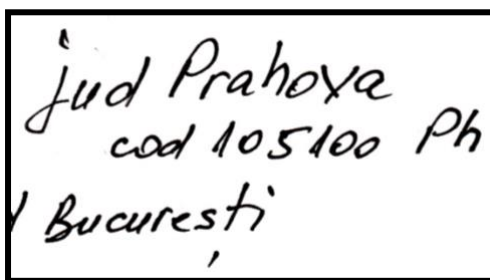

Figura 10. Scris din document personal (notiță), indicat de referință pentru titularul L.A.

Indiferent de ordinea în care sunt parcurse aceste două faze distincte – constatarea comuniunii de autor grafic și atribuirea caracterului autentic scrisurilor și semnăturilor indicate de referință pentru expertiza grafică a unui testament olograf -, expertul grafoscop trebuie să încheie etapa examinării scriptelor de comparație cu ferma convingere că materialul grafic în cauză a fost executat de către persoana pe numele căreia a fost întocmit și testamentul contestat, pentru a fi în măsură să formuleze o concluzie certă⁴⁰ de identificare a titularului, ce va sta la baza validării actului de dispoziție:

---

⁴⁰ Luăm în discuție aici doar concluziile certe, pentru simplificarea discursului. Bineînțeles, expertul grafic poate formula și alte tipuri de concluzii.

„Testamentul pe numele ZZ, din data de ....., a fost scris, datat⁴¹ și semnat de numitul/titularul ZZ.”

Ori, în caz contrar, concluzia certă va fi una de excludere, cu consecințele de rigoare în plan juridic.

„Testamentul pe numele ZZ, din data de ....., nu a fost scris, datat și semnat de numitul/titularul ZZ.”

Un rezultat pozitiv al expertizei grafoscopice a testamentului olograf, cu o concluzie categorică și clară, se obține în situațiile descrise la pct. a și b anterioare, în care s-a stabilit caracterul autentic al grafiei și semnăturilor de referință. Însă pentru situația pct. c, concluzia certă de identificare va privi doar semnătura, iar pentru scris, certitudinea în concluzie se exprimă doar pentru comuniunea de autor grafic între scrisul din testament și cel de referință, nu și pentru identitatea titularului:

„Testamentul pe numele ZV, din data de ....., a fost semnat de numitul/titularul ZV. Testamentul pe numele ZV, din data de ....., a fost scris și datat de persoana a cărei grafie se regăsește în scriptele de comparație pe numele...⁴²”.

În mod similar se procedează pentru absența comuniunii de autor și concluzia negativă: „Testamentul pe numele ZV, din data de ....., nu a fost semnat de numitul/titularul ZV. Testamentul pe numele ZV, din data de ....., a

---

⁴¹ Întrucât data testamentului este scrisă tot de mână, ea reprezintă, în fapt, o grafie cificică, de aceea nu s-a făcut întotdeauna referire la ea separat, în prezentul articol. Totuși, în formularea concluziei, se arată separat că testamentul e scris și datat, pentru a intra în consonanță cu textul de lege și pentru a facilita înțelegerea clară și detaliată a rezultatelor examinărilor de ordin grafoscopic, în vederea validării testamentului olograf.

⁴² Formulările pot varia, în funcție de fiecare caz: „...persoana al cărei scris de referință se indică în scriptele de comparație pe numele ....”; „...persoana care a scris de mână scriptele de comparație pe numele ....”, „...persoana a cărei grafie a fost depusă/executată în scriptele de comparație pe numele...”.

fost/nu a fost scris și datat de persoana a cărei grafie este depusă în scriptele de comparație pe numele...”.

V. În absența înscrisurilor de referință autentice

În practică, se întâlnesc spețe în care, pentru expertiza unui testament olograf, se pun la dispoziție doar înscrisuri sub semnătură privată, pe baza cărora se formulează concluzii certe, ulterior fiind solicitată, de către alți succesibili, o nouă expertiză grafică, cu noi scripte de comparație, o parte autentice, fiind stabilit că respectivul testament nu a fost executat de către titular. Ori, au apărut două testamente olografe pe numele aceluiași titular, însă cu moștenitor legatar diferit, care s-au dovedit, în urma expertizelor grafoscopice, a fi ambele falsificate prin contrafacerea scrisului și a semnăturii titularului. Sau, persoana care a avut în îngrijire testatorul a scris actul de dispoziție, titularul doar semnând, iar ulterior, aflând condițiile privind validitatea testamentului, moștenitorul legatar în cauză a „fabricat” înscrisuri de genul notiței, scrisorii ori jurnalului.

În niciuna dintre situațiile descrise, variante posibile dintr-o gamă mult mai largă, expertul criminalist nu trebuie să se simtă obligat să furnizeze concluzii certe de identificare a titularului testamentului, atunci când nu i se pun la dispoziție ca materiale de referință înscrisuri autentice, deși acestea au fost cerute în mod expres (de către expert) și au fost explicate solicitantului consecințele absenței scriptelor de comparație optime. Erorile care ar putea fi generate aduc prejudicii absolut tuturor părților implicate.

O expertiză criminalistică cu fundamente științifice ia în considerare prezumțiile legale, parcurge etapele specifice apelând la scripte de comparație adecvate și se încheie prin concluzii judicioase. Absența posibilității de stabilire a caracterului autentic al scrisului și/sau al semnăturii din

documentele de referință atrage în mod necesar referirea la autorul comun, și nu la indicarea titularului din testament, așadar considerăm că formularea pertinentă a concluziilor va fi astfel:

„Testamentul pe numele VY, din data de ..., a fost/nu a fost scris, datat și semnat de persoana ale cărei grafie și semnături sunt prezente în scriptele de comparație pe numele ...”.

„Testamentul pe numele XY, din data de ..., a fost/nu a fost semnat de numitul/titularul XY. Testamentul pe numele XY, din data de ..., a fost/nu a fost scris și datat de persoana a cărei grafie este indicată în scriptele de comparație pe numele ...”.

„Testamentul pe numele XY, din data de ..., a fost/nu a fost scris și datat de numitul/titularul WX. Testamentul pe numele WX, din data de ..., a fost/nu a fost semnat de persoana a cărei grafie este executată în scriptele de comparație pe numele ...”.

Problematica autenticității scriptelor de comparație în expertiza grafică a testamentului olograf constituie, așadar, doar o parte dintr-un ansamblu complex de operațiuni, judecăți, demonstrații și opinii de specialitate, care compune, în fapt, o expertiză criminalistică, cu privire la toate înscrisurile și scrisurile/semnăturile supuse examinării. Chiar dacă scopul solicitantului este de a obține un rezultat cert și de identificare sau de excludere a titularului, soluția corectă nu se apropie întotdeauna de formulările nominale așteptate. Din acest motiv, considerăm că, în materia autenticității scriptelor de comparație, expertul criminalist are atât obligația de a-i explica solicitantului expertizei relevanța înscrisurilor optime (autentice), cât și obligația de a formula una dintre cele două variante de concluzii: fie de identificare/excludere a titularului testamentului, fie de identificare/excludere a autorului comun, în acest ultim caz fiind imposibilă atribuirea identității titularului – o situație a cărei rezolvare va fi asigurată de un probatoriu de complinire just, rămas în sarcina solicitantului.

VI. Concluzii

Rostul acestui articol a fost de a evidenția însemnătatea noțiunii de *autentic* în ceea ce privește scrisurile și înscrisurile de referință, dar și de a pleda pentru concluzii corecte și chibzuite, rezultate nu doar din profesionalismul și experiența expertului criminalist, ci și din precauția și sinceritatea necesare abordării situațiilor reale și deseori complicate ale expertizei grafoscopice a unui testament olograf.

În cele ce urmează, rezumăm răspunsurile la întrebările enumerate în partea de început, deși nu avem pretenția că explicațiile pe care le-am expus anterior au forma definitivă și exhaustivă:

- solicitantului expertizei grafice a testamentului olograf îi revine obligația de a pune la dispoziția expertului scripte de comparație cu provenință certă (înscrisuri autentice), astfel încât să fie poată fi înlăturat orice dubiu cu privire la identitatea titularului;
- înțelesurile noțiunilor de „înscris autentic” și „înscris oficial” trebuie distinct tratate și acceptat faptul că nu orice înscris oficial este și unul autentic;
- prezumția autenticității semnăturii titularului din cuprinsul unui înscris autentic nu se aplică și scrisului, decât în situațiile de excepție analizate;
- stabilirea caracterului unitar și autentic al scrisurilor și semnăturilor din scriptele de comparație în cadrul expertizei grafice constituie o etapă fundamentală a examinărilor grafoscopice și am putea spune chiar că reflectă măiestria și preocuparea expertului criminalist în a evalua și interpreta corect materialul de referință concret care i-a fost încredințat;

- în funcție de caracterul autentic/neautentic al materialului comparativ pus la dispoziție, se conturează tipuri distincte de concluzii ce pot fi enunțate în raportul de expertiză grafică a testamentului olograf, unul care indică cu precizie titularul, sau unul care se referă doar la un autor comun al scrisurilor examinate.

Propunerile de formulări specifice ale concluziilor expertizei grafoscopice sunt menite să pună în total acord datele reale ale problemei dezbătute aici atât cu știința criminalisticii, cât și cu interesul legal al solicitantului, de a stabili cert autorul testamentului olograf, adică a celui a cărui ultimă voință se transmite prin acest mijloc remarcabil de exprimare a individualității umane, scrisul de mână.

VII. Bibliografie

- ALĂMOREANU, Sorin Octavian, „Problematika expertizelor criminalistice – Note de curs pentru studii de master”, Editura Hamangiu, București, 2013.
- ALĂMOREANU, Sorin Octavian, FRĂȚILĂ, Adrian, „Comentarii metodologice la expertiza criminalistică a semnăturii”, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2012.
- ALĂMOREANU, Sorin Octavian, „Falsul în acte – Aspecte clasice și moderne în cercetarea criminalistică”, Editura Pro Universitaria, București, 2021.
- CIOBANU, Petruț, STANCU, Emilian, „Criminalistică – Tehnica criminalistică”, Editura Universul Juridic, București, 2017.
- FRĂȚILĂ, Adrian, „Expertiza testamentară”, Editura Colosseum, București, 1995.
- FRĂȚILĂ, Adrian, „Etiologia bolilor expertizei grafice – Eseuri”, Editura Tibo, București, 2008.
- FRĂȚILĂ, Adrian, „Prolegomene la o posibilă metodologie de identificare a persoanei pe baza scrisului de mână”, Editura Tibo, București, 2009.
- FRĂȚILĂ, Adrian, „Logică și gnoseologie în operațiunile expertizei grafice”, Editura Tibo, București, 2011.
- FRĂȚILĂ, Adrian, PĂȘESCU, Gheorghe, „Expertiza criminalistică a semnăturii”, Ed Național, București, 1997.
- FRĂȚILĂ, Adrian, PĂȘESCU, Arin, VASILESCU, Andreea DIANA, „Expertiza criminalistică a scrisurilor dezorganizate”, Editura Continent XXI, București, 2002.
- FRĂȚILĂ, Adrian, PĂȘESCU, Gheorghe, VASILESCU, Andreea DIANA, „Expertiza criminalistică a cifrelor”, Editura Oscar Print, București, 2003.

- FRĂȚILĂ, Adrian, VASILESCU, Andreea DIANA, „Concluzia raportului de expertiză criminalistică”, Editura Continent XXI, București, 2001.
- IONESCU, Lucian, „Expertiza criminalistică a scrisului”, Editura Junimea, Iași, 1973.
- NEGRILĂ, Daniela, „Testamentul în noul Cod civil – Studii teoretice și practice”, Editura Universul Juridic, București, 2013,
- STANCU, Emilian, „Tratat de criminalistică”, Ediția a VI- a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2015.
- SUCIU, Florina, „Falsul material în înscrisuri oficiale”, în revista *Penalmente relevant* nr.1/2022, pp. 39-41, <https://www.revista.penalmente.ro/wp-content/uploads/2022/08/3.pdf>, accesat în 05.08.2022.